

27/6.1945
Offeposter

aft. 27.6.45

117348

Apenbart forfatningsbrudd å styre landet uten Stortinget.

At okkupasjonen har hindret valg gir ikke rett
til å sette folkerepresentasjonen utenfor.

Enstemmig uttalelse av Stortingets utenriks-
og konstitusjonskomite.

Stortingets utenriks- og konstitusjonskomite har avgitt en innstilling angående det 89. ordentlige Stortings fortsatte forhandlinger. Vi gjengir innstillingen i ekstenso:

«Det 89de ordentlige Storting som utgikk av stortingsvalgene 1936, skulde normalt ha opphørt å fungere den 10. januar 1941.

Dets virksomhet ble imidlertid på grunn av fiendtlig innfall avbrutt på Elverum den 9. april 1940. Stortinget utsatte den dag sine forhandlinger på ubestemt tid, idet det gav Regjeringen fullmakt til «inntil det tidspunkt da Regjeringen og Stortingets Presidentskap etter konferanse innkaller Stortinget til neste ordinære møte, å vareta landets interesser —».

Under okkupasjonstiden har Stortinget ikke vært i funksjon. Overensstemmende med beslutningen på Elverum gjenopptok det, etter å være innkalt av Presidentskapet, den 14. juni 1945 sine utsatte forhandlinger.

Det har både i okkupasjonstiden og seinere etter frigjøringen fra enkelte hold vært gjort gjeldende at det 89de Stortings funksjonstid utløp 10. januar 1941, og at følgende de stortingsrepresentanter som ble valgt i 1936, ikke nu lovlig kan innkalles og fungere til nytt valg blir holdt.

Etter norsk statsrett er det Stortinget selv som avgjør konstitusjonelle spørsmål.

I og med at Stortinget den 14. juni d. å. har gjenopptatt sine forhandlinger og sin forfatningsmessige funksjon har Stortinget avført hva det er konstitusjonelt riktig.

Stortinget har pålagt denne komité å avgi en uttalelse i saken, og for å utelukke enhver tvil har komiteen ansett det ønskelig at Stortingets oppfatning blir uttrykkelig fastslått.

Komiteen kan innskrenke seg til å anføre følgende:

Det er uten videre gitt at nyvalg til Storting ikke kunde skje, hverken høsten 1940 eller seinere så lenge okkupasjonen vedvarte. Dette vilde være i strid med lov og grunnlov.

Grunnloven inneholder ingen bestemmelse som direkte avgjør spørsmålet om hvorledes Stortingets konstitusjonelle stilling blir når dets lovlige funksjonstid — 4 år — er utløpet, mens landet er okkupert av en fiende.

Man er henvist til å løse spørsmålet i overensstemmelse med Grunnlovens ånd og prinsipper.

Det kan etter komiteens oppfatning ikke være tvilsomt at det sist valgte Storting eksisterer og har plikt til å fortsette inntil nyvalgt Storting trer sammen overensstemmende med Grunnlovens bestemmelser.

En annen løsning vilde stride mot vår forfatnings system.

Vår grunnlov hviler i høyere grad enn noen annen skreven statsforfatning i verden på folkesuveranitetens prinsipp. Stortingets eksistens er selve forutsetningen for vårt konstitusjonelle system og er hva Grunnlovens § 112 kaller et av «denne grunnlovs prinsipper».

Ut fra dette lar det seg ikke hevde at Stortingets myndighet på forhånd under alle forhold er begrenset til 4 år og derfor automatisk faller bort når de 4 år er ute. Grunnlovens bokstav må her vike for dens ånd og de forfatningsmessige realiteter.

Grunnloven har bestemmelser for det tilfelle at landet ikke har noen konge (§ 48, se og § 11), og vi hadde denne situasjon i mange måneder i 1905. Derimot er det som professor Skeie uttaler i en betenkning, som er oversendt komiteen: «utenkt og utenkelig etter konstitusjonen at landet skulde være uten Storting. Ikke en eneste dag siden 1814 har landet vært uten folkerepresentasjon.... Mennene skifter, men Stortinget står der som den faste riksskipnad i alle omskiftelser ellers.»

Samvirke mellom kongemakten og folkerepresentasjonen er et sentralt punkt i vår forfatning. At det ene av disse ledd — Stortinget — skulde mangle, er etter Grunnlovens bestemmelser utenkelig.

Når det fra enkelte hold har vært hevdet at det nuværende Storting, valgt for 9 år siden, ikke gir et riktig

uttrykk for velgernes syn i dag, er dette irrelevant i forhold til det grunnleggende forfatningsmessige spørsmål som det her er tale om. At forholdene har hindret det regelmessige skifte i folkerepresentasjonen som Grunnloven normalt forutsetter, gir ikke rett til å sette folkerepresentasjonen — Stortinget — utenfor.

Ved gjentatte grunnlovsendringer er det slått fast at valgperiodens lengde ikke er et av Grunnlovens prinsipper. Den kunde for den saks skyld, som i en rekke land, være fastsatt ved lov. Men ingen vil dra i tvil at Stortingets eksistens er selve forutsetningen for Grunnloven. Når det da synes å oppstå en konflikt mellom det prinsipp at det alltid må være et storting og den omstendighet at det ingen særlige regler er gitt for valgperiodens forlengelse under krig eller fiendtlig okkupasjon, kan det ingen tvil være underkastet hvilke hensyn må være de avgjørende.

Hva der her er anført anser komiteen ikke alene klart ut fra en rent forfatningsmessig vurdering. Men det er tillike en politisk nødvendighet i den situasjon vårt land her befinner seg i.

Det er en fastslått konstitusjonell praksis at alminnelige stortingsvedtak ikke kan binde kommende Storting. Intet Storting kan gi en fullmakt som varer utover dets funksjonstid. Bortfaller Stortinget, bortfaller fullmakt og må i tilfelle bekreftes eller gis påny av et nytt Storting. Den fullmakt regjeringen Nygaardsvold fikk av Stortinget 9. april 1940, og som anføres som selve grunnlaget for alle seinere regjeringshandlinger under krigen, har kun gyldighet etter 10. januar 1941 så fremt det erkjennes at Stortinget eksisterer også etter denne dag.

Det vilde etter det anførte være et åpenbart forfatningsbrudd om den utøvende makt etter frigjøringen vilde prøve å styre landet uten Stortinget.

Under henvisning til foranstående uttaler komiteen:

Det 89de ordentlige storting, hvis forhandlinger ble avbrutt den 9. april 1940 på grunn av fiendtlig innfall, ble overensstemmende med beslutningen på Elverum, av Presidentskapet innkalt til å møte igjen den 14. juni 1945 for å gjenoppta sine forhandlinger. Komiteen finner dette i full overensstemmelse med landets Grunnlov, hvorfor de valgte representanter ikke kan unndra seg sin plikt til å fortsette den således avbrutte 4de sesjon i det 89de ordentlige Storting.»

Innstillingen er enstemmig.